

Kopieringsunderlag 2: Beskrivning av delprov C

I delprov C ska du skriva en egen text. Du kommer att få välja mellan fyra olika skrivuppgifter.

Exempel på skrivuppgift

I rutan nedan ser du hur instruktionen till en skrivuppgift kan se ut.

Vänskap på olika villkor

Olika faktorer som intressen, familjetraditioner och ekonomi kan påverka möjligheten till vänskap. Detta skildras i novellen "De andras kalas" av Liliana Heker (*Karavan* 2012:4), där Rosaura, dotter till familjens hembiträde, bjuds in till Lucianas kalas. Vad är avgörande för att människor med olika förutsättningar i livet ska kunna odla sin vänskap?

På en webbplats om psykologi diskuteras vänskap på olika villkor. Skriv ett inlägg som kan publiceras på webbplatsen. Syftet är att väcka allmänhetens intresse för frågan och att ge läsarna perspektiv på ämnet.

Diskutera vilka fördelar och nackdelar det kan finnas med att ha vänner som är olika dig själv. **Resonera** om vad som krävs för att sådan vänskap ska fungera. **Presentera** något från Hekers novell som är relevant för ditt resonemang. Tänk på att dina läsare inte har läst novellen.

Rubrik: **Vänskap på olika villkor**

Skriv 300–700 ord.

Skrivuppgiftens första stycke är en inspirationsdel där du får veta något om ämnet och den text som uppgiften anknyter till.

I det andra stycket får du veta vilken skrivsituation du ska tänka dig att du är i.

Det tredje stycket är själva instruktionen och därmed den viktigaste delen av skrivuppgiften. De fetade verben beskriver det som du *måste* göra.

Du ska använda den rubrik som anges i uppgiften.

Att tänka på inför delprov C

Du kommer alltså att få välja mellan fyra olika skrivuppgifter. Det finns några saker du behöver tänka på när du skriver, oavsett uppgift:

- Följ instruktionen, det vill säga gör det som de fetade verben uppmanar till.
- Se till att din text passar den angivna kommunikationssituationen. Skriv med tanke på de mottagare som anges i skrivuppgiften. En läsare som inte har läst texthäftet och uppgiften ska ändå kunna förstå din text.
- Bygg din text på mer än dina egna idéer. Använd den källa som anges i uppgiften.
- Ange alltid den källa du använder.

Kopieringsunderlag 3: Bedömningsmatris delprov C – elevversion

Den som bedömer din text får en matris att använda. Matrisen är en sorts tabell som beskriver vad som krävs för de olika betygen. Varje uppgift har en egen matris men kraven är i grunden desamma. Den här matrisen är kopplad till uppgiften "Vänskap på olika villkor".

Aspekter	E		C		A	
Innehåll och kritisk läsning		Eleven diskuterar för- och nackdelar med att ha vänner med t.ex. annan bakgrund eller andra intressen. Eleven resonerar om vad som krävs för att sådan vänskap ska fungera. Eleven presenterar något från Hekers novell samt skiljer på egna och andras tankar. Källhänvisning finns om än inte helt fullständig.		Innehållet är som helhet fylligt och relevant. Det som presenteras från Hekers novell är rimligt och väl valt. Källhänvisningen är infogad i texten.		Innehållet är nyanserat <i>eller</i> ger nya, relevanta perspektiv på ämnet eller i förhållande till Hekers novell.
Disposition och sammanhang		Texten är sammanhängande och begriplig.		Texten har en tydlig disposition och utmärks bl.a. av rimlig styckeindelning, konsekvent markerade stycken, fungerande inledning och avslutning samt god textbindning.		Texten är väldisponerad, genom god balans mellan olika delar, rimlig styckeindelning och korrekt markerade stycken samt effektiv inledning och avslutning.
Språk och stil		Språket följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, t.ex. normer för meningsbyggnad, stavning och skiljetecken.		Språket är varierat och delvis välformulerat. Stilen är anpassad till situationen, t.ex. genom ordval och läsartilltal.		Språket är till största del välformulerat. Stilen är väl anpassad till syftet, t.ex. genom variation av meningstyper, uttrycksfulla formuleringar eller illustrativa förklaringar.
Helhetsbedömning		Textens innehåll och form är till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten fungerar efter viss bearbetning i den angivna situationen. Bearbetning kan t.ex. behövas för att texten ska bli helt självbärande.		Textens innehåll och form är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten är självbärande, t.ex. genom mottagaranpassat innehåll och språk. Den fungerar i den angivna situationen.		Textens innehåll och form är väl anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Den fungerar väl i den angivna situationen.
Delprovsbetyg	F	E	D	C	B	A

Den text som utifrån matrisen uppnår ett högre krav förutsätts också ha uppnått motsvarande lägre krav. Vid bedömningen av aspekterna används inte mellannivåerna D och B. Dessa kan endast användas då delprovsbetyget ska sättas.

Kopieringsunderlag 4: Exempel på elevlösning

Vilka förtjänster och brister tycker du att den här elevlösningen har? Tänk på följande när du bedömer den:

Detta kopieringsunderlag finns även inläst som ljudfil på www.natprov.nordiska.uu.se/kurs1

- **Innehåll och kritisk läsning.** Hur väl har eleven följt de uppmaningar som anges i de fetade verben? Är källhänvisningen infogad i texten? Är källan spårbar? Kan eleven skilja på egna och andras tankar?
- **Disposition och sammanhang.** Är texten sammanhängande och balanserad? Är dispositionen tydlig? Är styckeindelningen rimlig? Är styckena korrekt markerade?
- **Språk och stil.** Hur pass korrekt och begripligt är språket? Är texten väl-formulerad?
- **Helhetsbedömning.** Fungerar texten i den situation som anges i instruktionen? Kan den förstås av någon som varken läst instruktionen eller häftet med texter?

Så här skrev eleven (texten är inte rättad):

Vänskap på olika villkor

Vänskap. Något som är så svårt och skört, men ändå så fantastiskt och starkt. Hur kan ett så uppenbart band mellan två personer vara så svårt? Alla behöver en vän, men ändå får inte alla vara vänner med vem som helst.

Jag har nyss läst en novell som handlade om "omöjlig vänskap". Trots att två flickor gjorda läxorna ihop, var med varandra på dagarna och della hemligheter hörde de ändå inte ihop. Varför? Den ena flickans mamma var anställd hos den rikare flickans familj som hembiträde. Själv förstod inte flickan om vad allt detta handlade om. De hade ju så kul tillsammans.

Novellen jag pratar om är skriven av Liliana Heker och heter "De andras kalas" (från novellsamlingen "Las peras del mar" 1982, publicerad i Karavan 2012:4) och handlar om den nioåriga flickan Rosaura och hennes kompis Luciana. Rosauras mamma tycker inte om de rikare i samhället och påpekar att Luciana endast spenderar tid med Rosaura på grund av att hon jobbar åt deras familj. Men en dag blir Rosaura bjuden på Lucianas födelsedagskalas. På kalaset är det massa kompisar, en trollkarl och hans partner: en apa. Det är så kul tills hon ska gå hem. Alla ungar som går hem får med sig en present. Men det Rosaura får med sig hem är pengar. Var hon inte mer än ett hembiträdes dotter som fick vara med på en fest?

Novellen skriven av Liliana Heker väcker starka känslor hos mig och får mig att tänka på en bok skriven av Khaled Hosseini som heter "Flyga Drake". Den handlar om en fattig man och hans son som jobbar som hembiträde åt en rikare man och hans son. Den rikare mannen och hembiträdet har en god relation men relationen mellan Hassan, den fattiga pojken, och Amir, den rika pojken, är ännu bättre. Dock är det många av deras kompisar och andra vuxna som, där också, påpekar att Amir endast ser Hassan som sin "hund" och att han aldrig skulle ha lekt med honom om det inte vore för att han jobbade hos honom.

Har då vänskap en mall? Finns det redan färdiga alternativ på hur en vänskap ska se ut och hur personerna ska vara? Jag ser många fördelar samt nackdelar med att lära känna människor från andra länder, kulturer

och familjer. Är man bara med sådana personer man vuxit upp med, till exempel rikare personer och deras bostadsområden, kommer man aldrig i kontakt med personer som har vuxit upp under sämre förhållanden. Genom att lära känna olika människor öppnas ens ögon. Man får annan uppfattning, syn på saker och tankar man aldrig trott man skulle haft. Det kan vara helt skilda världar mellan två människor trots att man jobbar eller bor i samma hus. Stora nackdelar med "udda" vänskap är ju just det jag sett och märkt i både novellen och boken jag läst: tvivel, mobbning och känslan att man inte hör hemma. I båda novellen och boken förstår inte barnen varför de inte kan vara vänner med varandra eller varför det är konstigt att de är. Det fattiga barnet i situationen förstår heller inte varför det skulle vara så när det rikare barnet faktiskt är dess vän och att de har kul ihop.

Därför har jag resonerat så att barn föds ju inte med normer. De leker med den eller det de känner att de är trygg eller har roligt med. Vare sig det är en hund, en leksak eller en annan människa. Så vad är då problemet till att sådan vänskap som Rosaura och Luciana har samt som Hassan och Amir har? Jo, uppfostran och hur de äldre i sin närhet agerar och tänker. Något från Liliana Hekers novell som jag fann intressant var en dialog mellan Rosaura och hennes mamma innan kalaset. Mamman sa "Hon är inte din kompis. Vet du vem du är för dem? Du är hembiträdets dotter, inget annat." Varpå Rosaura svarade med "Tyst, skrek hon. Du vet ingenting om kompisar." Detta är en väldigt stark dialog och den visar att barn inte alls har samma tank och värderingar som vuxna och att det är på grund av dem och samhället barn lär sig vilka de får vara med och vilka de bör vara med.

Vänskap är som sagt inget lätt då man kan se här ovan att det för fram många känslor och tankar. Men något om vänskap är att det alltid kommer finnas där, trots att man inte alltid blir förstådd eller att allt just i den stunden inte verkar logiskt.

Kopieringsunderlag 5: Diskussion och analys av elevlösning

Detta kopieringsunderlag finns även inläst som ljudfil på www.natprov.nordiska.uu.se/kurs1

Vilket betyg får elevens text?

Innehåll och kritisk läsning

Denna lösning är ett tydligt exempel på hur en fråga utvecklas och förtydligas genom en relevant källanvändning. Innehållet behandlar det som uppgiften efterfrågar. Det bygger på en grundläggande uppfattning att det kan vara komplicerat att ha vänner med annan social bakgrund men att sådan vänskap också får positiva konsekvenser som nya erfarenheter och upptäckter. Det framgår även att fördomar och förutfattade meningar inte ska styra möjligheten till vänskap.

Läsaren får ett för sammanhanget nytt och relevant perspektiv på ämnet i och med att eleven särskilt pekar på skillnaden mellan barns upplevelser och vuxnas. Just denna infallsvinkel nyanseras och förtydligas i presentationerna av två litterära verk, novellen *De andras kalas* och romanen *Flyga drake*. Presentationerna fungerar väl eftersom de ger läsaren en tämligen fyllig bild av vad källorna handlar om samtidigt som de har tydligt fokus på det aktuella ämnet. Källhänvisningarna är tillräckliga, det vill säga läsaren kan lätt spåra källan, och de är dessutom smidigt infogade. Att den källa som instruktionen anger presenteras på ett begripligt sätt är avgörande för bedömningen av innehållet. I denna text har eleven också kommit att tänka på en annan källa, och att göra så kan fungera om källan passar i sammanhanget.

Bedömning Innehåll och kritisk läsning: A. Lösningens innehåll är väl anpassat till den tänkta situationen, det vill säga ett inlägg på en webbplats där vänskap på olika villkor diskuteras. Läsaren får nya, relevanta perspektiv på ämnet i och med den självständiga infallsvinkeln barns vänskapsvillkor ur ett socialt perspektiv. Presentationen av källorna förstärker den grundläggande tanken och läsaren får nyanserade kommentarer som kan ge perspektiv på ämnet.

Disposition och sammanhang

Texten är lång men väldisponerad och sammanhållen. Inledningen fångar läsarens intresse och avslutningen är ett hoppfullt konstaterande som läsaren kan ta med sig. Därmed får texten en effektiv inramning. Styckeindelningen är rimlig och styckena markeras korrekt med blankrad. Ytterligare en kvalitet i texten är att det råder god balans mellan presentation av källor och allmänna resonemang om vänskap.

I lösningen finns flera exempel på väl fungerande textbindning. Ett av dem är introduktionen av källorna. Läsaren får en chans att förstå varför källorna används. Dessutom återknyter eleven genom hela texten till barnen i novellen och romanen. Eleven använder också frågor som besvaras i meningen eller stycket därpå. Frågorna aktiverar läsaren samtidigt som de framhäver sambanden. Andra metoder som hjälper läsaren att följa tankegången är varierade och lämpliga sammanhangssignaler såsom "Trots att", "Dock", "heller inte" och "Varpå".

Bedömning Disposition och sammanhang: A. Lösningen utmärks av tydlig struktur, effektiv inledning och markerad avslutning samt elevens skickliga sätt att introducera sina källor. Textbindningen är väl genomförd både inom och mellan styckena. Trots att texten är lång kan läsaren lätt förstå hur resonemanget hänger ihop.

Språk och stil

Språket i denna lösning är delvis välformulerat och anpassat till situationen. Stilen är personlig och vardaglig men ändå tillräckligt vårdad för att passa på en webbplats som har en bred målgrupp. En viss osäkerhet om skillnaden mellan tal- och skriftspråk märks dock i formuleringar som "Alla ungar" och "Novellen jag pratar om". Andra uttryck som är talspråkliga eller inte riktigt precisa är till exempel "massa kompisar", "Är man bara med sådana personer man vuxit upp med, till exempel rikare personer och deras bostadsområden" och "Men något om vänskap är att det alltid kommer finnas där". Ordförrådet passar i situationen men är inte så avancerat.

Lösningen utmärks också av språkliga kvaliteter som variation av meningstyp och meningslängd. Förutom den vanligaste meningstypen påståenden finns flera frågor som engagerar läsaren. I texten finns många exempel på meningar där inledningsfrasen, det så kallade fundamentet, är lite längre än ett eller två ord. Språket får också driv och rytm av att fundamentens funktion som satsdel i meningen varieras. Detta märks till exempel i det andra stycket.

Andra kvaliteter är retoriskt välformulerade uttryck som "tvivel, mobbning och känslan att man inte hör hemma". Texten innehåller många uttrycksfulla formuleringar som "omöjlig vänskap" och kontraster som "svårt och skört, men ändå så fantastiskt och starkt".

Bedömning Språk och stil: C. Lösningen är delvis välformulerad genom illustrativa uttryck och varierad meningsbyggnad, men språket har också en talspråklig prägel som drar ner den stilistiska kvaliteten på språket.

Helhetsbedömning och delprovsbetyg

Lösningen fungerar som ett inlägg på en webbplats. Textens innehåll är väl anpassat till syftet att ge läsaren perspektiv på frågan om vänskap på olika villkor. Eleven diskuterar på ett självständigt sätt en aspekt av ämnet, och barnens perspektiv framkommer tydligt. Texten är väldisponerad vilket gör innehållet överskådligt, men språket ligger inte på en så avancerad nivå att det kan anses väl anpassat till en situation som innebär publicering på en webbplats. Sammantaget är den kommunikativa kvaliteten ändå god. Lösningen ges delprovsbetyget B.

Innehåll och kritisk läsning	A
Disposition och sammanhang	A
Språk och stil	C
Delprovsbetyg	B